

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XLII. An insolubilitas nonnullis meritò quodda[m] malum matrimonij
esse videatur?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45686

CAPVT XLII.

An insolubilitas nonnullis merisò quoddam malum matrimonij esse videatur?

L

Hic igitur tanto matrimonij bono, seu insolubilitati duo quæ supra tetigi, aduersari videntur. Primum est, quòd id multis malum potiùs, quàm bonum matrimonij sit nominandum, Mallent enim matrimonium solubile esse, ac mutari posse. Hinc morte vxoris aut mariti gaudent, vt fiat illud: *Vidua illius non plorabit.* Alterum, quòd vice verà, ijs, qui coniuges amant, coniugium satis insolubile nequaquam videatur esse. Nam ad primum quòd attinet, quis dicat, esse bonum, gestare compedes, manibus ligari, constringi catenis, ferro vinciri ad remos ducendos, aut funibus catastræ esse illaqueatum? At plurimi remigare in mari mallent, aut catenis esse constricti, quas sperarent se rumpere posse, quàm vxori aut marito inseparabiliter esse addicti: cum sit *plaga cordis mulier nequam*; & præset, scriptura teste, *commorari leoni & draconis, quàm habitare cum muliere nequam.* Est enim vtique plaga maxima & continua; siquidem per totam vitam durat. *Abligatus es vxori? noli querere solutionem.* Vult enim Apostolus, vt *vnusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.* Et vinculum matrimonij, vinculum est adamantinum. Hoc vinculo quisnam abliguritori astrictam feminam honestam videt, & non aspicit, vt olim Perseus

Iob. 17. 15.

Eccles. 25. 31.
ib. 7. 22.

1. Cor. 7. 27.

Ouid. lib. 4.
Metam.

Andromedam ad duras resigatam brachia cautos,
aitque *ô istis non digna catenis?* Sed ipsi maximè coniuges non raro, sub hoc iugo, gemunt, & suspirant, vellentque hunc nodum plus quàm Gordium, si non possit solui, etiam rumpi. Quod ille fecit, qui diuino humanoque iure posthabito, vetulam suam vxorem, cum iuencula alterius commutauit, promantissa, & vaccam addens; quasi idem ius esset equorum, & vxorum.

II.

Neque vetula tantam ætas nauseam parit, ob quam multi, velut veterem rugisque contractam vestem, coniugem contemnunt, optarentque à se amoliri, si possent; sed multò magis

mores

mores asperi, morbosi, incompositi, barbari. Haud enim *patrum Pitheci* ubique locum habet; quod, ut in historicis Suidæ refertur, in proverbum abiit. Ille enim *cominenter cum uxore iurgans, coram amicis pepigit, se neque verberare, neque vapulare, neque mordere, neque morderi; neque mulierem capillis trahere, neque ab ea barbâ trahi velle.* Rusticus fuit, qui, defuncta uxore, solantibus diceret: uxorem inuitam, se non inuito, mortuam esse. Caussam rogatus, respondit, diuturni admodum coniugij toto tempore, nunquam se idem cum coniuge sensisse, nisi quod aliquando, ardente domo, vterque prius inde euadere contenderit. Aliam olim fuisse, aiunt, neque frugi, neque opera proba feminam, mariti ingratis plerag, omnia acitantes. & morosam toties atq, iurgiosam, quoties nihil ex animi sententia imperitabatur. Usam forte venisse, ut ad vorticosum amnem egressa, & eadem prolapsa aquis mergeretur. Ea re confestim domum perlata, vulgatoq, coniugis funere, maritus composito ad maestitiam vultu, querulus accurrere, de loco, deq, letho scitari. Erant qui homini ad extremum flumen deducto satisfecere. Et nimirum hoc loci, inquit, fatale domus tua est precipitium. Enimvero hic calamitosus ille ciuitatis; miserum se, & arduosum dicere; uxorem sibi, quam viuus non posset, certè mortuam reposcere, & sacrum Nouemial optare. Sed qui spectaculo aderam, ei animum sufficere, operamq, insisterunt in coniuge scrutanda promittere. Accipit viduus conditionem, indeq, aduersa ripa instituit ultimas retro scaturigines legere, si qua cadauer ex aquis emersum pateret. Id alij conspicati, & in risum effusi, eam verò luculentam dicitant esse stultitiam, quando nihil contra torrentem agi, sed omnia secundo amne ferri insuessent. Quo ille conuitio nihil sanè per motus, sibi omnium vni aiebat de indole, atque ingenio femina compertum exploratumq, esse: eam, quoad vixerat, semper in vetitum niti solitam, neque dum, tamen mor-tuam, eos mores desitura: sibi indubie certum persuasumq, esse, illam proinde (secius multo ac alias res) in aduersum flumen niti.

Talem nacti uxorem utique optant multi non solum in, præterfluente mergi, sed etiã in mare Creticum portari. Hinc inter Alpes, non nemo fertur, coniuge sua, inter extremos dolores, cum morte proxima luctante, tibiam arripuisse, & chorea læ-

III.

rea lætissimæ modulos incinuisse. Mirantibus, & increpantibus ac cessare iubentibus dixit: Wir seynd mit Grewden zusamen kommen/so wöllen wir auch in Grewden von einander scheiden. Hoc est, *Cum gaudio nuptias celebravi, cum gaudio etiam exequias celebrabo*, vt vltima primis conueniant. Hoc est, quod in Græcis epigrammatis ille maritus queritur, se in toto matrimonio suo, tantum duas felices lætasque horas habuisse,

Καὶ μίαν ἐν θαλάμῳ, καὶ μίαν ἐν θανάτῳ: Fecit igitur ei
Letitiam primam thalamus, tumulusq; secundam.

Sæpius audiui, vxorem cuiusdam grauiiter ægrotantem, in tam profundum somnum lapsam, vt ab omnibus pro mortua habita, in capulum imponeretur, atque iam etiam efferretur. In funebri pompa, cum baiuli incautiùs festinarent, sandapilam, in quodam flexu plateæ, ad angulum domus, impeerunt. Concusso vehementer feretro, quæ intus iacebat excitata ad se redijt, & inde etiam ad maritum. Non potuit illam domo excludere, licet optaret, sub monte, cum Encelado, sepultam. Postquam autem aliquamdiu denuò vnà vixerunt, coepit vxor denuò ægrotare, ex quo morbo verè defuncta est. Funere iam processuro viduus baiulos ad se vocatos seriò monuit, vt iuxta flexum plateæ funus portarent, diligenter attenderent, ne feretro ad angulum domus denuò offenso, vxorem quoque denuò excitarent. Quæ siue historia est, siue fabula, satis tamen indicat, optari potius à multis coniugij solutionem, quàm *indissolubilitatem*. Ego sanè arcularium noui, qui peste correptus, vxore eadem lue infecta, singulis pænè horis, interrogauit: An vxor sua nondum defuncta esset? Tandem vbi illi nunciatum est, vixisse vxorem; iam igitur, inquebat, & ego libenter è vita discedam, dummodo illa, non superuiuat. Vnica igitur hora elapsa, eam secutus est. Quò? nescio, timeo. Et hic ipse tamen, dum mentio fieret apud alios, nunquam solebat de vxore sua malè loqui, neque audiebatur cum illa litigare. Quid optasset, si habuisset litigiosam? aut qualis illa fuit, cuius in dialogismo, hoc circumfertur epigramma? *HEVS VIATOR, MIRACVLVM. HIC VIR ET VXOR NON LITIGANT. QUI VMVS NON DICO, AT IPSA DICAM. HIC DEBRIVS EBRTVS*

ME EBRIAM NVNCVPAT. NON DICO AMPLIVS. HEV Vxor,
ETIAM MORTVA LITIGAS! Quid quòd multi, nisi in propin-
quo mortem sponsæ esse sperarent, ne nuptias quidem celebra-
rent? Notum est illud, de eo, qui idcirco vxorem duxit, quia
tussit: speravit enim tussim esse bonæ rei nunciam, hoc est,
vetulam citò morituram, & aurum relicturam. His igitur ta-
libus omnibus *insolubilitas* matrimonij quia molestissima est,
*non modo hanc ipsam rem necessitatem dicemus, sed pœnam & sup-
plicium*, ait S. Chrysofomus.

S. Chryf. lib.
de Virginit.
cap. 43.
IV.

Hæc est obiectio, quæ vulgo, & novas vxores optantibus,
tædio antiquarum, persuadet, non *bonum, sed malum matrimo-
nij esse ac dici debere inseparabilitatem*. Qua de causa, non C.
Caligula modò, apud Suetonium & Xiphilinum, sicut Mem-
mium Regulum coëgit, vt Lolliam Paulinam vxorem suam
dimitteret, sibiq; desponderet, ita & eandem rursùm, pari le-
uitate repudiavit, sed alij hodie etiam multi, vt suprâ dixi,
vxores mutant, sicut equos, aut domos; & migrant de vna ad
alteram: sed reluctante conscientia, repugnante Paulo, ira-
scente Deo. His igitur respondeo, multis sanè malè esse, quòd
non possint à coniugibus separari: sed quæro, num id malum
ex coniugio, an ex coniugibus proueniat? Si ex coniugio, cur
boni coniuges, tam ægrè separantur? Cur nihil timent magis,
quàm ne mors, aut alius infelix casus eos diuellat? Ex quo
clarum est, coniugio culpam non esse tribuendam. Tribuen-
da est igitur coniugibus: quibus si, suâ culpâ, malè est, cur
Deum accusant coniugij institutorem, & iustum temeritatis
punitorem? Vt enim nihil dicam de desertoribus suæ vocatio-
nis, de quibus suprâ memini, illud iterum iterumque mo-
nendum est, imprudenter capta plerumque infelicitè finiri.
Quàm temerariè non pauci vxores ducunt; quàm sine vllâ de-
liberatione, sine consilio, ne parentibus quidem interrogatis,
se in nuptias conijciunt? Vna ebrietas, chorea vna, vnum
munusculum, vnus annulus, vnus oculus, vnus nucus sponfos
facit. Quam nunquam antea viderunt; cuius sermones, mo-
res, opes nunquam explorauerunt, eam, quæ ex itinere in ho-
spitio diuertit, & de fenestra vinulè salutavit transeuntem,

Yyy leuicu-

leuiculam, fatuam, loquacem, dicacem, voracem, bibacem, & à sex jam alijs procantibus repudiatam, illico oculis destinant, & plenis desiderijs venantur. Fuit non ita pridem iuuenis, qui manè in scholis cæsus virgis, à prandio vxorem duxit, in solatium doloris. Adeò in promptu sunt nuptiæ etiam adolescentibus. Quin & illi assidue loquuntur de thalamis, qui adhuc apti essent cunis. Apud quos verè malicia dicitur ætatem superare. Nec pudet pueros fari, quod viri erubescant. Immo adeò imberbes ad coniugia anhelant, vt dubitari possit, vter è sponsis nubat, ille an illa? vterque ad æqualitatem mento glaber. Vt enim illa crinito capite pro Apolline, ita ille inuesti facie pro vna de Musis potest haberi. Quod enim sponsæ sexus, id sponso dat ætas, vnica vertigine in nuptias conscienti. Quod & de feminis potest dici. Duarum exempla certissima refero, quæ Suecico hoc bello, Monachij, muliebris leuitatis illustre dederunt documentum. Ancillæ eæ fuerunt, ast, vt dominæ fierent, maritos non quæsiuerunt, sed fortè transeuntibus, velut auis visco, adhæserunt. Crebrò tunc, per urbem, milites vel noui, vel veterani, proficiscebantur. Ancillarum ergo vna, cum milites traducerentur, è puteo aquam hauriebat, neque pileo tecta, neque lacernulâ amicta. Illam ita haurientem, siue ioco, siue petulantia militari gregarius miles sic appellans salurabat: *Quid seruilia ista facis? me comitare:* dixit, & vxorem habuit. Nam illico eum est secuta, neque cuiquam domi valedicens, neque quidquam recularum suarum secum vt portaret auferens; ipsâ etiam hydriâ ad puteum relictâ. Quod tanto minus est mirandum, cum altera ancilla in aditu, atque ad ianuam ædium suarum stans, & infantem dominæ brachijs gestans, à simili milite transeunte inuitata, infantem ipsum in foribus depositum deseruerit, militemque sit secuta, nunquam antea vel visu, vel auditu cognitum. Quis equum tam temerè emeret? quis ex improviso domum, aut villam incognitam præstinaret? Quare etiam hac de caussa stultè se excusârunt illi, quorum vnus dixit: *Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam:* alter autem, *Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa.* Scutillima homines, itane villam & boues emitis non visos? & probatis, postquam

Luc. 14. 18.

postquam emisit? Quid, si displiceant, facietis? Pari stultitia siue iuvenes, siue puellæ coniugibus se tradunt ignaræ, an sint eos postea amaturi. Et villarum aut boum emptio, potest retractari, si fraus, si vitium latens deprehendatur; qui autem vxorem duxit, non potest retractare contractum. Tanto igitur maior est temeritas, & pœna sua dignior, si quis sese in matrimonium præcipitat, antea non diligenter expensum. Itaque videte, fratres, quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed sapientes. Nolite fieri, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, Hi namq; , qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum a se, & à sua mente excludant, & sua libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem demonium super eos: exagitat eos; seminat discordias, lites, & mille mala, quæ vtique matrimonium reddunt onerosum & exosum. Itaque his talibus, qui brutorum more conueniunt, & sine ratione vxores non eligunt, sed impetu quodam voluptatis ducunt, meritò postea displicet, quod immeritò appetiuerunt. Vera prudentia eorum, quæ agenda, & non agenda sunt, cognitio est; quam si quis rectè sectatus fuerit, nunquam ab officio virtutisq; , abscedet; nunquam vitiorum pestem incurret. Igitur qui prudentia sermones cognoscit, vt bonus trapezita, quod bonum fuerit, retinebit, & ab omni specie mala abstinebit, ait S. Basilius. Et alibi. In omni, inquit, quæ suscipitur, actione, anteedere prudentia debet. Nam, ea remota, nihil cuiusvis generis est, quod licet bonum videatur, non in vitium recidat, si aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio verò & prudentia, vbi rebus bonis idoneum tempus ac modum definiunt, mirabile est, quantus, ex earum vsu, cum in dantes, tum in accipientes fructus redundet. Itaque & qui vxorem prudenter elegit, libenter seruat, nec optat eius amissionem. Siquidem, teste D. Bernardo, discretio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit & decorem etiam & perpetuitatem. Nihil ergo mirandum, si coniugium non optat perpetuum esse, qui in illud se, sine discretionem, immerfit.

Et quoniam in nostra causa cæci iudices sumus, affectu sententiam trahente, etiam illi, qui sibi alioqui sapere videntur, in re tanti ponderis, alios consulere consueuerunt; quanto

Y y 2 id

Eph 5.15.

Psal. 31. 9.

Tob. 6.17.

S. Basl. hom. 12.

Idem in Con- tit. monast. c. 15.

S. Bern. ferm. 49. in Cantic.

V.

id æquius est, eos facere, quos aut ætas adhuc nondum docuit sapere, aut iuuenilis impetus, & præceps cupiditas in sua delideria trahit? *Qui sapiens est, audit consilia.* Et hoc ipsum consilium diuina sapientia, dum ait: *Fili, sine consilio nihil facias; ne dum, vt vxorem ducas, & post factum non pœnitebis.* Si autem quicumque est in hac re consulendus, consulendi sunt parentes, & quia obseruantia hoc suadet, & quia illi annis & experientia sunt prudentiores; & quia vtrique liberis suis, quam optime volunt: & quia exempla sanctorum ita docent. Nam & Isaac vxorem accepit, quam pater ei dedit, & Rebecca consilium patris sui in ea re secuta est: & filio suo Iacob in mandatis dedit, vt non acciperet vxorem de filiabus Palæstinorum, sed aliquam ex filiabus Laban. Quin, in veteri lege, præceptum de matrimonio filiorum parentibus potius datur, quam filijs, ne iungantur Chananæis. Hinc S. Ambrosius laudat illud Euripidis virginem ita loquentem facientis: *Sponsalium quidem meorum pater meus curam subibit, hoc enim non est meum.* Et alibi scribit, Syfinnium iustè indignatum, quòd, se inscio, filius vxorem ducere voluisset. Delinquunt igitur liberi, quando sine iusta & rationabili causa, parentibus inscijs aut inuitis, matrimonia ineunt. Horum consilia & consensum temerè qui neglexerunt, sæpe puniti sunt, nimisque eos serò pœnituit, postquam iam inter medios vortices & fluctus frustra conati sunt euadere. Memorat Amphilocheus Episcopus, Proterio senatorij ordinis viro, filiam fuisse formæ non contemnendæ. Eam domesticus seruus deperibat, homo nequam, cui ne quidquam deesset improbitatis, artes magicæ coronidem, ad cetera scelera addiderunt. His vsus puellam decepit, eamque tam insano amore demeritauit, vt illa mentis incendium non posset premere, sed, palam erumpentibus flammis, seruum in matrimonium sibi dari postularet. Pater, qui & conditionem seruilem horrebat in proco, & filiam iam dudum Deo consecrarat, ægerrimè petitionem illius intellexit, multisque ei rationibus obstitabat. Sed ardebat puella, rationesque rationibus opponebat; cumque parens minis, & precibus eam conaretur à vecordi consilio abducere, *Aur comple, inquebat filia, desiderium, aut breui me extingam*

Prou. 12. 15.

Eccles. 31. 24.

Gen. 24. 67.

Gen. 28. 1.

Exod. 34. 16.

Deut. 7. 3.

S. Ambr. l. 1. de Abraham cap. vi.

S. Ambr. in ep ad Syfinnium.

Amphilocheus in vita S. Basilij apud Surian.

inflatam videbis; additque, *Ni quantocyus consentiret, in die iudicij, rationem pro occisa filia redditurum.* Talibus verbis pater in-
 mœrorem datus, tristitiaque pœnè absorptus, amicissimos quos-
 que interrogavit, quid sibi esset faciendum? Consultuerunt illi
 omnes, satius esse, ut amore insanientem in vita conseruaret,
 quàm ut, negato coniuge, causa esset mortis violentæ. Igitur fi-
 lia ad se vocatæ mœsta voce dixit: *Vade, misera, multum luge-
 bis aliquando, cum facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris.* Ex-
 ultavit filia hoc consensu, quantumuis extorto. Fiunt nuptiæ.
 Gaudet sponsa, ridet sponsus, triumphat diabolus. Sed breue
 fuit gaudium diuina benedictione destitutum. Non diu enim,
 post coniugium ininitum, obseruatum est, seruum non ingredi
 Ecclesiam, neque esse Christianum. Quod quàm primùm rela-
 tum est nouæ nuptiæ, doloris vehementia humi se prostravit,
 suisque faciem vnguibus discerpit, pectusque pugnis tundens,
 tota in planctus effusa sic est vociferata: *Nemo parentibus non
 obediens saluus unquam fuit. Quis patri meo annunciabit ignomi-
 niam meam? Heu me miseram, in quantam me perditionis voragi-
 nem demersi? Cur in lucem edita sum, cur non continuo raptasum?*

Quis huic tam amaro coniugio causa fuit? Deus? an ho-
 mo? an diabolus? Nimirum diaboli instinctu, hominis con-
 sensu, Dei permisso talia contingunt. A Deo pœna est, ab ho-
 mine culpa. Vtraque nos docet, ne inconsultò quidquam aga-
 mus. *Ne inuitaris prudentiæ tuæ,* ait Salomon. Et S. Basilus:
*Profectò diuina quedam res est consilium, inquit, est namq, animi
 coniunctio, charitatis fructus, mentis demissa demonstratio. Super-
 bia enim magna habetur, existimare nullius se egere auxilio, ac sibi
 ipsi penitus acquiescere, quasi vel solus sapiat, vel quàm optima in-
 medium consulere valeat. Quare nequaquam cunctemur ijs nos
 submittere, qui nobis ea quæ decora sunt, consulunt; nec unquam
 turpe esse ducamus, confidere, alios, quoad vitam instituendam, no-
 bis longe esse prudentiores. Magnam profectò affert hominibus uti-
 litatem consilium, eò, quòd nemo sibi sufficiat ad electionem rerum uti-
 lium honestarumque, sed pluribus sanè socijs, ijsq, solertibus opus habet.*
 Quare etiam, qui volunt matrimonijs se tradere, ne eos pacti
 pœniteat, non innitantur prudentiæ suæ; sed priùs generatim
 delibe-

VI

Prou. 3: 5.
 S. Basil. orat.
 21. de felici-
 tate.

deliberent. *Sitne* vxor ducenda? *An* vita celebs eligenda? *Eaq;* vel in saeculo, vel in Religioso aliquo Ordine ducenda? Deinde, si quid statuerunt, ad peculiaria est descendendum, *Quenam* scilicet vxor? *quando?* *vbi?* & *quibus* conditionibus ducenda? *An* quis Ordo, vel status potissimum, ad Dei gloriam, & propria anima salutem consequendam, eligendus? Quæ omnia cum Patre spiritali quidem rectè consultantur, possunt tamen & alij viri Deum timentes interrogari. Quod si de re vxoria agitur, par est vtiq;e, conscios etiam esse parentes: si de Religioso statu ineundo, raro *caro* & *sanguis* boni sunt consultores. Vocante summo rerum Domino, *obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Et fuit, qui sanctissimè suaderet alteri, vt, *per calcatum patrem* in limine se opponentem, iret ad Christum. Amantur filij magis plerumque à parentibus, quam parentes à filijs, & tamen Abraham, vt Deo obediret, filium suum voluit immolare: cur non vicissim filius vellet relinquere patrem, & *adherere Deo*, quod *bonum est?* cum per matrimonium, *relinquat bono patrem suum & matrem suam, & adhereat vxori suæ?* ac Christus dicat: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est mi dignus.* Certè S. Ambrosius, docens, patre inuito, sic puellam posse continentiam vouere, sicut nubere, ait, *cui licet maritum eligere, non licet Deum præferre?* Nam et si suprà dixi, delinquere eos liberos, qui sine consensu parentum matrimonia ineunt, addidi tamen, si id sine iusta & rationabili causa fiat. Potest enim id fieri, in scijs parentibus, quando credibile est, coniugium tale parentes ratum habituros, vt fecit Tobias in aliena regione, quem Angelus, qui cum eo erat, non iussit expectare consensum parentum. Potest etiam fieri, vt pater prolem iniuste arceat à coniugio. Certè si sermo sit de matrimonio non jam contrahendo, sed contracto, *Iure* (ait Synodus Tridentina) *damnandi sunt illi, qui falso affirmant matrimonia à filijs familias, sine consensu parentum, contracta irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse.* Et in Iure Canonico, ait de puella nubili Clemens III. *quia habet liberum arbitrium in electione propositi, parentum sequi non cogitur voluntatem.* Aliud autem est, quærere, quid necessarium sit, & aliud, quid conueniat? Si puber-

Act. 5. 29.

Psal. 72. 28.

Gen. 2. 24.

Matth. 10. 37.

S. Ambr. lib. de Virginitibus.

Tob. 7. 10.

Sess. 24. cap. 1.

e. cum virum tit. de Regularibus.

tas, quam Canones requirunt, si consensus mutuus, si Parochus & duo testes adsint, etiam inficijs parentibus, fit coniugium; quod tamen non conuenit esse indeliberatum.

Quemcunque enim quis statum aggredi velit, sine delibere ratione matura, aggredi non debet. *Palpebra tua procedant gressus tuos*, monet prouerbiū. Quid mirum, si viam recalcat, qui nesciuit, quò iret, dum exiret? Facile emptionis poenitet eum, qui in tenebris emit mercem mala fide ambulantem. Quid enim diuortia accusat, qui vel ipse, in matrimonio, ita se gessit, vt bona coniuge indignus esset; vel coniugi omnia indulsit, vt, illius culpa, insolesceret, eamque dimittere oporteret? Denique non est matrimonium ita penitus insolubile, vt, ante mortem etiam, nulla fieri possit dissolutio, in remedium illorum coniugum, qui periculosè, & odiose cohabitarent. *Quos Deus coniunxit, homo non separet, subaudi violenter, sine lege, absq; ratione. Non enim homo separat, quos poena damnat, quos reatus accusat, quos maleficium coarctat*, ait Isidorus. Potest itaque insolubilitas matrimonij per eum, cui est mutandi potestas, tolli, conditione accedente, quæ parit exemptionem. Neque miraculo opus est, quale scribit Pontius Compluti accidisse, physica sexus mutatione; desinit enim utiq; esse maritus aut vxor, qui vir, aut quæ mulier desinit esse; sed sufficit alijs etiam modis mutari materiam, seu rem, sub obiecto quidem legis per se contentam, at nunc tali conditione, per accidens, affectam, vt jam ab vniuersalitate subiecti, sub quo prius erat, excludatur. Hanc rescindendi matrimonij potestatem Deus in vtroque Testamento ostendit, quando ius corporis vtrunque traditum, vtrique restituit, vt illud alteri tradere posset. In veteri Testamento concessus fuit libellus repudij. In nouo, sustulit quidem Christus libellum repudij; dedit tamen licentiam, vt infidelis conuersus vxorem permanere nolentem dimittere, & aliam ducere posset, teste Paulo dicente: *Quòd si infidelis discedit, discedat, non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi.* Discedit autem infidelis non tantum quando aliò migrat, sed etiam quando non vult, modo decenti, cohabitare, hoc est, sine blasphem.ia Creatoris, sine Fidei iniuria, sine scandalo, sine sollici-

VII.

Prou. 4. 25.

Isidor. in
Matth. 19.

Pont. lib. 7.
cap. 57.

Deut. 24.
1. Esdræ 10. 3.
& seqq.
Matth. 19.

1. Cor. 7. 15.

Ita Innocent.
III. c. 7. & 8.
de diuortijs.

sollicitatione ad apostasiam, vel ad aliud graue peccatum. Quoniam autem solutio coniugij, aut saltem separatio tori ac cohabitationis, subinde, ad regimen animarum non modò vitilis, verùm etiam necessaria est, dedidit Christus etiam Pontifici & Ecclesiæ amplissimam potestatem soluendi, quidquid esset solubile, & cuius solutio ad ordinariam animarum gubernationem prodesset.

Matth. 16.
Sanch. l. 2. d.
14. n. 2. Bon.
q. 2. p. 11.

VIII.

Qua in re nonnulla se offerunt non ignoranda. 1. enim in Ecclesiæ potestate est, vt rata, sed nondum consummata fidelium (infideles enim, quia Ecclesiasticæ potestati non subfunt, à Pontifice iuuari non possunt) matrimonia ob bonum publicum aliamue grauem causam, possit rescindere. Quo pacto Paulus III. & Pius V. ex consilio Nauarri, ter aut quater, in matrimonijs nondum consummatis, dispensauerunt: & generalis per professionem religiosam, dirimendi matrimonij rati concessio facta est. 2. Magis tamen insolubile est matrimonium à fidelibus consummatum. Magna enim hinc, in susceptione, & educatione proles, incommoda oriuntur. Et suppetunt alia remedia, quibus Ecclesia sibi subiectos ad officium potest compellere. 3. E matrimonio non tantum hæc insolubilitas prouenit, sed etiam obligatio cohabitandi, seu coniunctio tori & mensæ, quæ ad prolem adipiscendam educandamque, ad incontinentiam vitandam, ad domum regendam atque alia talia requiritur; indicata illis verbis: *Relinquet homo patrem & matrem, & adharebit uxori suæ: Quia autem mulier primatum habeat, contraria est viro suo, idcirco vir est caput mulieris, & totius familiæ gubernator, vnde locus habitationis à viro potest assignari, quem mulier, etiam extra patriam atque in exilium sequi debet, nisi de hoc aliter contentum sit, in matrimonij contractu. Hac de causâ B. Virgo Deipara Iosephum secuta esset in Ægyptum, etiam si Angelo non monente Iosephus eò voluisset proficisci. 4. Hæc cohabitandi obligatio multis est iucunda, multis acerba. Sed remedium præsto est. Minus est cohabitationem, quam coniugium dissolueret. Inest enim huic ad cohabitandum obligationi tacita conditio, si scilicet alter quoque se obliget, & obligationi satisfaciat. 5. Hinc innocens*

Cap. 2. 7. &
14. de con-
uersione cõ-
iugat. c. 16.
de sponsal. &
Trid. sess. 24.
can. 6.

Genes. 2.
Eccli. 15. 30.
Eph. 5.

Matth. 2.

innocens coniunx non obtrahitur, ad adulteram secum in-
 toro, aut domo seruandam. *Frangenti fidem, non tenemur serua-*
re fidem. Et hoc sensu permittit Seruator dimittere vxorem,
ob fornicationem, domicilij scilicet, non vinculi matrimonialis
 diuortio. Cum autem neque iudices puniant crimina nisi legi-
 timè probata, neuter coniunx debet, aut potest, ob incertam
 suspicionem, alterum sui iuris possessione priuare. Neque verò
 diuortia tantum fieri possunt publicè Iudicij, sed etiam priua-
 tà autoritate, si adulterium publicè notorium. Tunc enim
 nec scandalum existit, nec noua infamia surgit. 6. Hunc in-
 modum factò diuortio, potest innocens coniunx statum muta-
 re, atque in religionem se abdere, & imitari Paulum eremitam,
 vel Gangulphum, de quibus supra memorauim. Nec enim tene-
 tur recipere nocentem, quantumuis pœnitentem. 7. Neque
 sanè etiam cohabitandi obligatio ita arcta est, vt cum graui
 quoque animæ vel corporis incommodo coniuges cogat coha-
 bitare. Quare diuortium, non ob solam coniugis fornicatio-
 nem, sed etiam ob alias causas, si non vsque ad mortem, sal-
 tem ad tempus fieri potest, ad graue corporis, vel animæ dam-
 num euitandum; cum nemo vlli corpus, aut animam suam ali-
 ter obligare censetur. Itaque si alteruter coniunx hæresin vr-
 geat, si sit Orestes & in furiam datus, si flagellifer Ajax, si ve-
 neficus, lue Gallica, aut morbo Syllano, si lepra, aut alio con-
 tagioso morbo inquinatus; si plagosus, si crudelis, si vitilitiga-
 tor; est modus separationis; quàm diu causæ hæ perseverant:
 quæ si tollantur, à diuortio, ad consortium coniugale est re-
 deundum. Et par est ratio, si mulier sit talis: si semper tonet,
 cum Canidia tempestates, cum Dalila insidias coquat. *Non*
est caput nequius, super caput colubri: & non est ira super irum mu-
lieris. Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum mu-
liere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcecat
vultum suum, tanquam vsus, & quasi saccum ostendit. In medio
proximorum ingemuit vir eius, & audiens suspirauit modicum. Bre-
uis omnis malitia super malitiam mulieris. Ab huius igitur con-
 tubernio vir quoque habet modum secedendi: non tantum
 ad tempus, vt vacet orationi; sed quàm diu durat malum. Quid
 quòd

Reg. 75. in
 sexto.
 Matth. 19.

Con. d. 35.
 num. 2. Hen-
 rig 1. 11. c. 17.
 Sanch. l. 10. d.
 12. n. 13. & 25.

Nicephor 1.8
 hist. Eccles.
 cap. 40.

Paul. Laym.
 p. 3. c. 7. n. 17.

Eccles. 25. 22.

quòd etiam sponte, ex mutuo coniugum consensu, vterque potest ingredi in religionem? Vsq̄ adeò multis modis Deus matrimonijs prospexit, vt *insolubilitate* eorum nemo ad animæ suæ exitium obligaretur. Sed multi etiam hîc sua culpa, malunt ægrotare, quàm admittere medicinam.

CAPVT XLIII.

Quinam, & an rectè matrimonium adhuc magis insolubile esse optarent?

Hic vsque de illis locuti sumus, quibus *insolubilitas* est odiosa; nunc etiam aliquid respondendum est ijs, qui mallent ipsam *insolubilitatem*, magis esse insolubilem, & nullo vel casu, vel interitu dirumpi posse. Nam vi diuersa sunt, inter mortales ingenia, ita & diuersa iudicia desideriaque inueniuntur. Quemadmodum igitur alij infausta optant coniugijs absolui, ita & alij ea vellent perpetuare, quibus coniugia fausta contigerunt. His tam diuersis, immo aduersis, non eadem remedia sunt proponenda. Ambierat, in Saxonia, quidam insignem sponfam; eum fatuus homo interrogauit: *Ecquando tandem eam ducturus esset?* Respondit: *Patienter expectandum esse, donec ea sibi permitteretur.* Subiecit non fatuè fatuus: *Ubi eam acquiseris, expectandum quoque erit patienter, donec ab ea denuò absoluaris.* Alijs scilicet præsentia, alijs absentia coniugis est molesta. Illorum igitur medicina est vxoris, horum vita illius. Hæc præsentia multis interrumpitur modis. 1. Iam vir abest domo, jam mulier, vel amore vagandi, vel necessitate negotiorum. 2. Virum itinera, bella, hostes abducunt; & hi sæpe etiam vxorem. 3. Vtrique morbi in causa sunt, vt præsentis, absentes videantur. 4. Quin haud rarò, in ipso demum matrimonio, impedimenta quadam patescunt, ob quæ matrimonium dirimitur. 5. Mors denique certa est omnibus, quæ tantò amarior dinellit coniuges, quantò dulcius vnà vixerunt, vt proinde dici possit: *Siccine se parat amara mors?* Aduertens hæc D. Chrysostomus ait: *Si coniuges concordissimè vixerint, illos inicitur timor, ne mors dirimat coniugium.*

1. Reg. 15. 32.

S. Chryf. lib. de virgin. cap. 53.